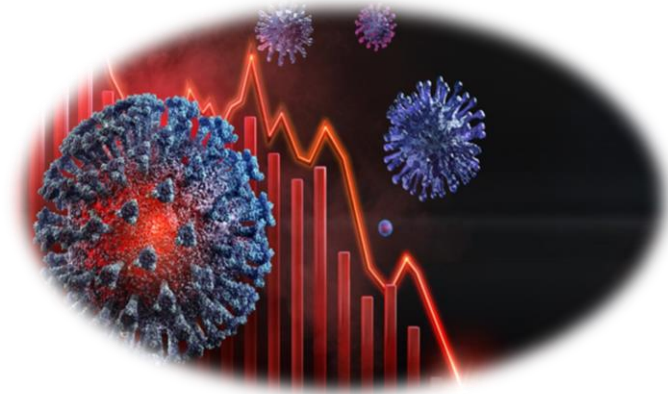

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI
AEGEAN REGION CHAMBER OF INDUSTRY

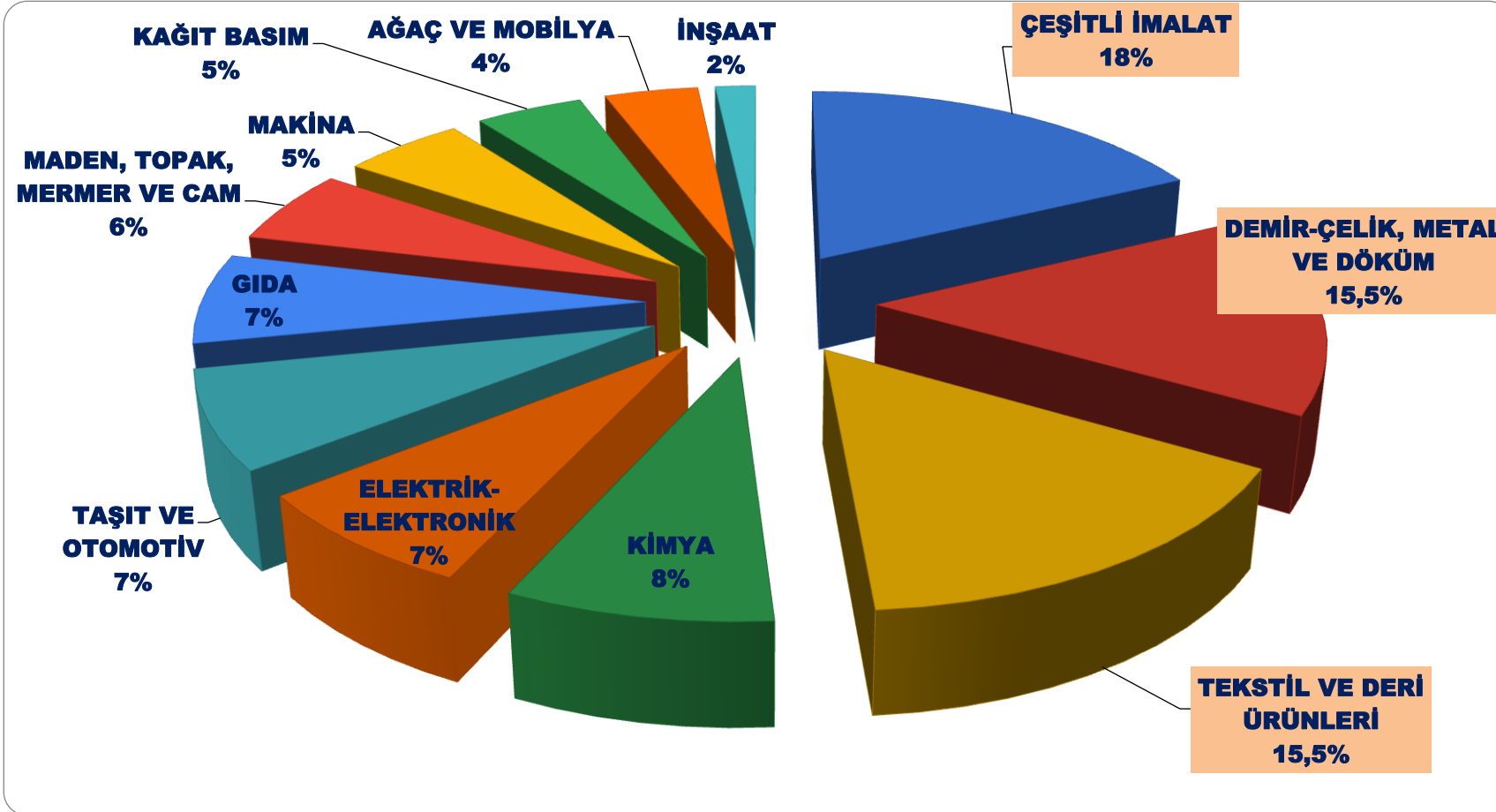
EKONOMİK DEĞERLENDİRME ANKET RAPORU

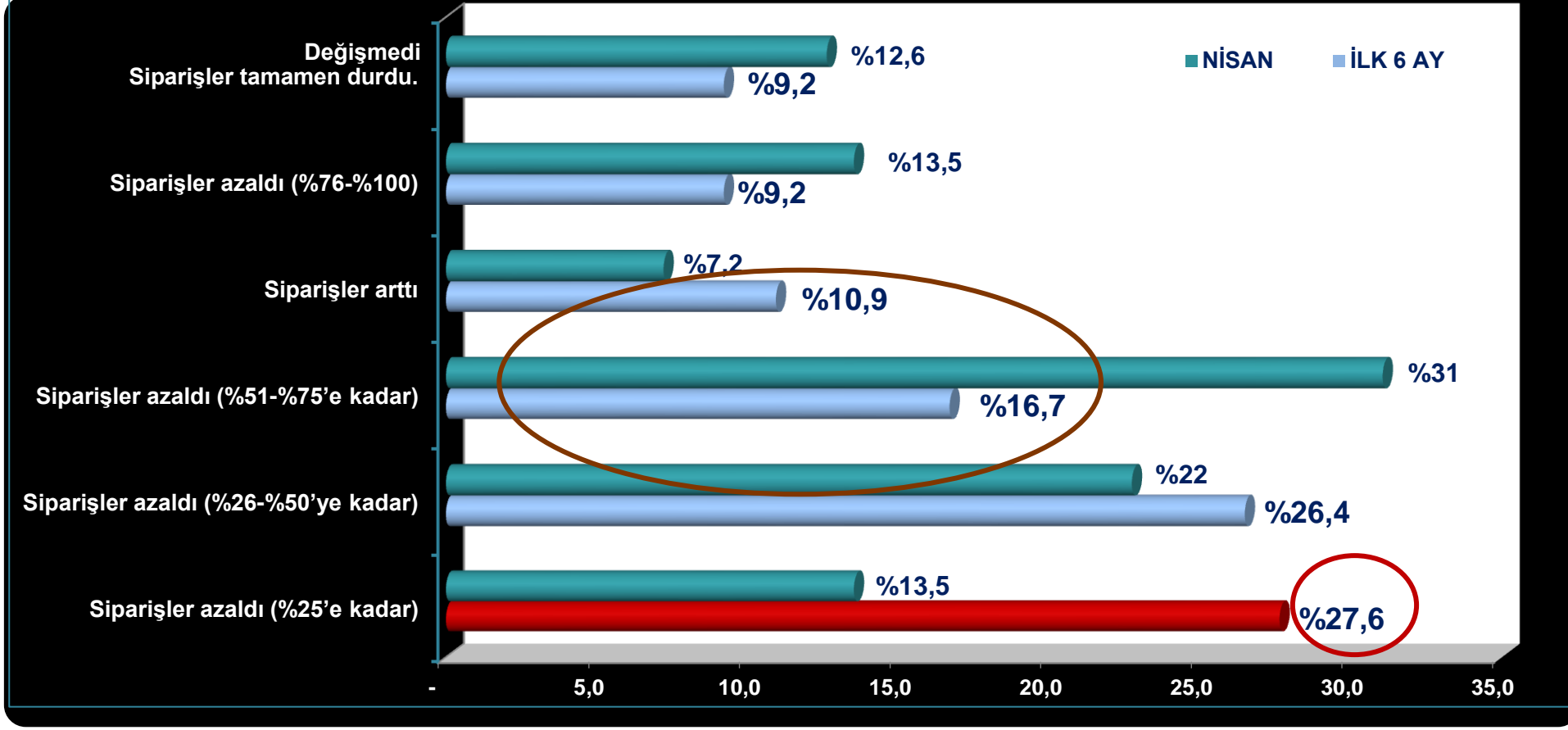
14 Temmuz 2020

ANKETE KATILIMIN SEKTÖREL DAĞILIMI

174 FİRMA

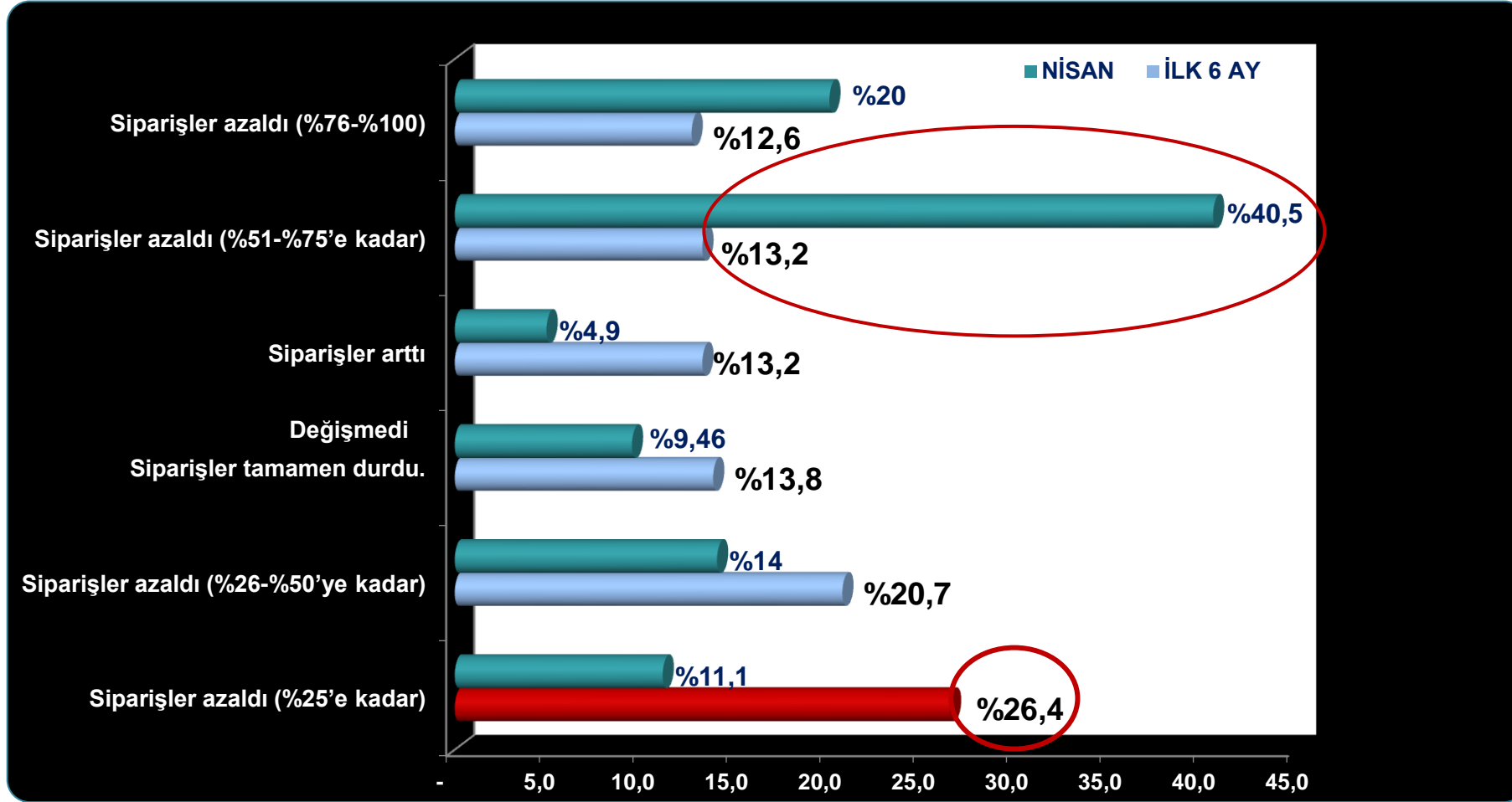

YILIN İLK 6 AYINDA İÇ PAZARDA SİPARİŞLER NASIL GERÇEKLEŞTİ?

Nisan döneminde yapmış olduğumuz ankette üyelerimizin %80,2'si iç siparişlerinde azalma olduğunu belirtmişti. İlk 6 ay için iç siparişlerinde azalma olduğunu belirten üyelerimizin oranı %79,9'a gerilemiştir. İlk 6 ay için oranlardaki keskin dağılımlarda da toparlanma gözlenmektedir. Örneğin; %50 ve üstünde siparişleri azaldığını bildiren üyelerde yarı yarıya azalma olurken, %25-%50 arasındaki daha ılıman azalışlarda yoğunlaşma gözlenmektedir. Bu da ilk şokun ardından gelen toparlanmanın göstergesidir. Ancak, toplamda oran aynıdır. Dolayısıyla olumsuz koşullarda belirgin bir iyileşme olduğunu söyleyemiyoruz.

YILIN İLK 6 AYINDA DIŞ PAZARDA SİPARİŞLER NASIL GERÇEKLEŞTİ?

İç siparişler için geçerli olan genel yorum, dış siparişler için de geçerlidir. Yani, Nisan dönemine göre çok daha olumlu bir süreç yakalanmış olup; üyelerimizin %73'ü dış siparişlerinde azalma gerçekleştiğini belirtmiştir. Bu oran Nisan'da %85,5 idi. Üyelerimizin %47,1'inin yoğunlaştığı azalma oranı %50'nin altındaki gruptur. Ekonomilerin açılması ve ertelenen talebin harekete geçmesi iyileşmedeki en önemli etkindir. Üyelerin sadece %13,2'sinin artış bildirmiş olması ise toparlanmanın oldukça sınırlı kaldığını göstermektedir.

YILIN İLK 6 AYINDA ÜRETİMİNİZ KÜRESEL SALGINDAN NASIL ETKİLENDİ?

	<u>NİSAN</u>	<u>İLK 6 AY</u>
Üretim azaldı (%26-%50'ye kadar)	%17,1	%29,3
Üretim azaldı (%25'e kadar)	%14,4	%27,0
Aynen devam ediyor	%17,1	%17,2
Üretim azaldı (%76-%90'a kadar)	%16,7	%11,5
Üretim azaldı (%51-%75'e kadar)	%17,6	%12,1
Üretim tamamen durdu	%17,1	%2,9

Yılın ilk 6 ayında, ilk şok etkisinin ardından gerileme üretimde de gözlenmektedir. Ankete katılanların sadece %2,9'u üretimlerini tamamen durdururken, üretimleri %50'ye kadar azalanların oranı %56,3'tür. Her 3 üyemizden birinin üretimi %26-50 arasında azalmıştır ki, bu da talepteki hareketliliğin başladığını göstermektedir.

Genel olarak bakıldığında; firmalarımızın %79,9'u üretimlerinde azalma gerçekleştiğini belirtmiştir. Nisan döneminde bu oran %83 idi.

SEKTÖREL ANALİZ: ÇEŞİTLİ İMALAT SANAYİ

Ankete katılan firmaların **%17,8**'ini oluşturan sektörde firmaların;

%35,5'inin iç pazarda siparişleri azaldı (%50-100)

%55'inin üretimleri **%50**'nin altında azaldı.

Firmaların **%12,9**'unun üretimleri aynen devam etti.

Sektörde üretimi tamamen duran firma yok.

%48,4'ünün iç ve dış pazarda siparişleri **%50**'nin altında azaldı.

%12,9'unun dış siparişlerinde artış yaşandı.

%9,7'sinin iç pazarda, **%25,8**'nin dış pazarda siparişleri tamamen durdu.

%61,3'ü kısa çalışmadan yararlandı.

%22,6'sı kayıplarını telafi edecek düzeyde yeni sipariş almadı.

%58,1'i kısmen telafi etti.

SEKTÖREL ANALİZ: DEMİR-ÇELİK, METAL VE DÖKÜM SANAYİ

Ankete katılan firmaların **%15,5**'ini oluşturan sektörde firmaların;

%59,2'sinin iç ve dış pazarda siparişleri **%50**'nin altında azaldı

%74'ünün üretimleri **%50**'nin altında azaldı.

%18,5'inin üretimleri aynen devam etti.

Firmaların **%3,7**'sinin üretimi tamamen durdu.

%18,5'inin iç pazarda, **%14,8**'inin dış pazarda siparişlerinde artış yaşandı.

%11'inin iç pazarda, **%7,4**'ünün dış pazarda siparişleri tamamen durdu.

%40,7'si kısa çalışmadan yararlandı.

%52'si kayıplarını telafi edecek düzeyde yeni sipariş almadı.

SEKTÖREL ANALİZ: TEKSTİL VE DERİ SANAYİ

Ankete katılan firmaların **%15,5**'ini oluşturan sektörde;

Hiçbir firmanın iç ve dış siparişinde artış yaşanmadı. Bu şekilde olan tek sektör.

%48'inin üretimleri **%50**'nin altında azaldı.

Sadece **%3,7**'sinin üretimleri aynen devam etti.

Firmaların **%7,4**'ünün üretimi tamamen durdu. Üretimi duran 3 sektörden biri. (DÇ+Maden)

Firmaların **%26**'sının iç, **%3,7**'sinin dış pazarda siparişleri tamamen durdu.

%26'sının iç pazarda, **%29,6**'sının dış pazarda siparişleri **%76-100** aralığında azaldı.

%92,6'sı kısa çalışmadan yararlandı.

%40,7'si kayıplarını telafi edecek düzeyde yeni sipariş almadı.

SEKTÖREL BAZDA ÖZET ANALİZLER

ELEKTRİK-ELEKTRONİK

- ✓ İç pazarda siparişleri tamamen duran firma olmazken,
- ✓ Dış pazarda firmaların %23'ünün siparişleri tamamen durdu.
- ✓ Firmaların iç siparişleri %7.7, dış siparişleri %23 arttı.
- ✓ %31'i kısa çalışmadan yararlandı.
- ✓ Firmaların %61.5'u kayıpları telafi edecek düzeyde yeni sipariş almadıklarını belirtmiştir. En yüksek oran.

KİMYA VE KİMYASAL ÜRÜNLER

- ✓ İç pazarda siparişleri tamamen duran firma yok.
- ✓ Dış pazarda firmaların %7'sinin siparişleri durdu.
- ✓ Firmaların %28,6'sının iç pazarda, %35,7'sinin dış pazarda siparişleri arttı. En YÜKSEK artış
- ✓ Kısa çalışmadan yararlanma oranı %50.
- ✓ Firmaların %50'si kayıplarını kısmen telafi etti.

GIDA SANAYİ

- ✓ Hiçbir üyenin dış siparişinde durma yaşanmadı.
- ✓ Üyelerin %25'inin dış siparişlerindeki artış ile kimyadan sonra en çok artış yaşayan sektör.
- ✓ Firmaların %33'ünün üretimleri aynen devam etti. Bu oran ile kimyadan sonra, Makine ve inşaat ile ikinci sırada.
- ✓ Kısa çalışmadan yararlanma oranı %50.
- ✓ Firmaların %33'ü kayıpları telafi edecek düzeyde yeni sipariş almadıklarını belirtmiştir.

TAŞIT VE OTOMOTİV SANAYİ

- ✓ Hiçbir üyenin siparişi durmadı.
- ✓ Üyelerin %61,5'inin iç siparişleri ve üretimleri %50'nin altında azaldı.
- ✓ Firmaların %7,7'sinin iç pazarda siparişleri artarken, dış pazar siparişlerinde artış yaşanmadı.
- ✓ Kısa çalışmadan yararlanma oranı %38,5.
- ✓ Firmaların %54'ü kayıpları telafi edecek düzeyde yeni sipariş almadıklarını belirtmiştir.

YILIN İLK 6 AYINDA, STOKLARINIZ NASIL ETKİLENDİ?

Arttı (%50'ye kadar)
%23

Arttı (%50'den fazla)
%7,5

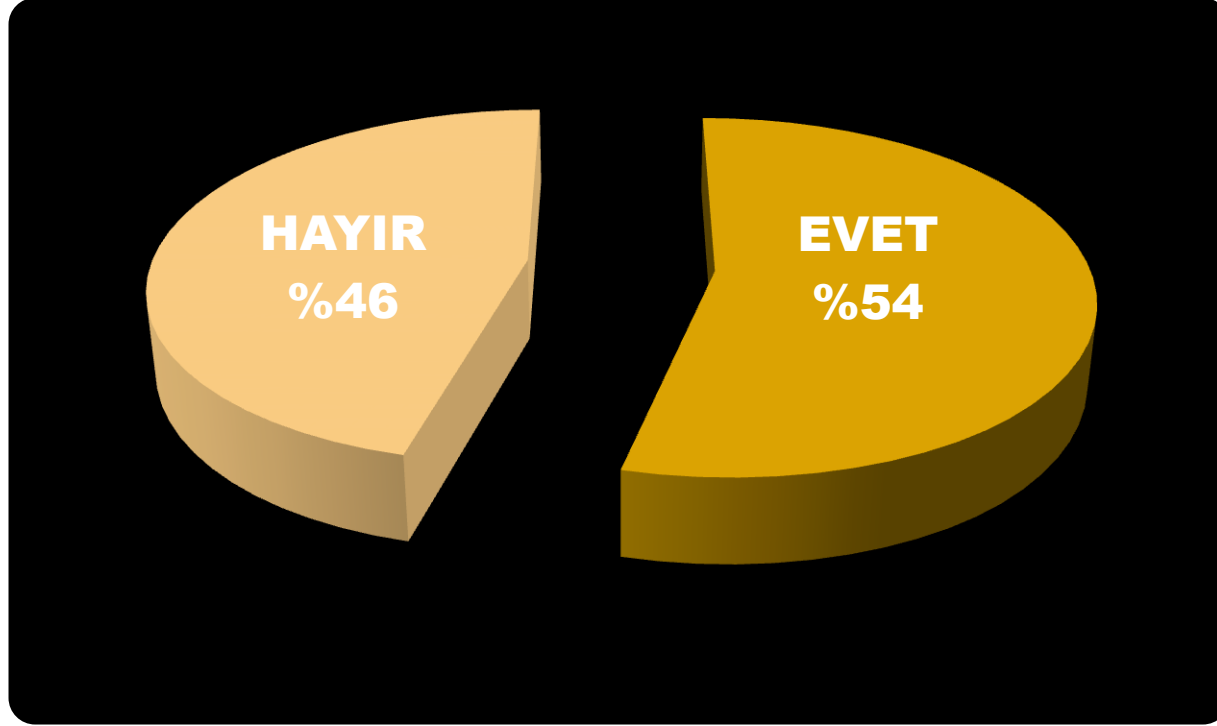
Değişmedi
%46,0

Azaldı (%50'den fazla)
%5,2

Azaldı (%50'ye kadar)
%18,4

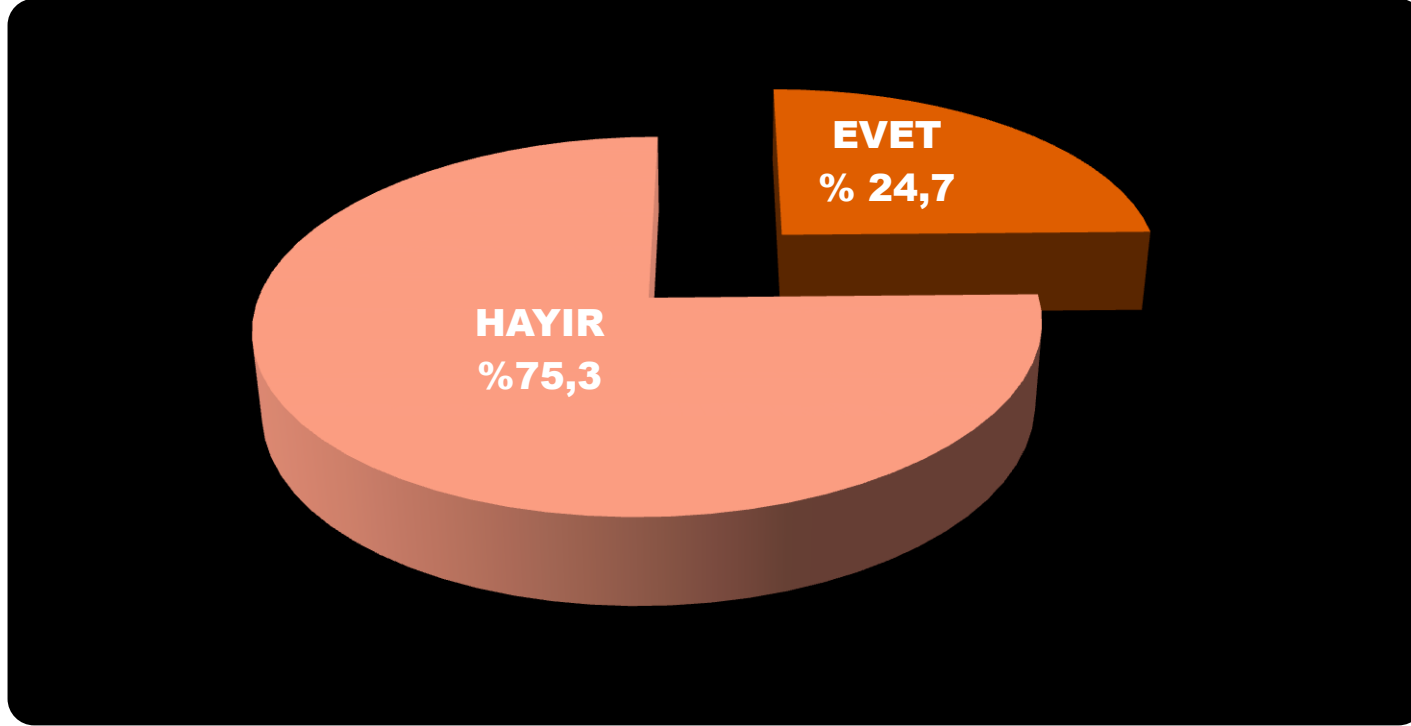
Üyelerimizin %30,5'i, yani her 3 üyeden biri stoklarında artış bildirirken, %23,6'sı azalış bildirmiştir. %46'sı ise değişmediğini belirtmiştir. Bu süreçte satış yapamayan firmaların ellerinde stoklar birikirken, stoklarını eritenlerin de üretimlerini kısanlar olduğu söylenebilir.

KISA ÇALIŞMA ÖDENEĞİNDEN FAYDALANDINIZ MI?

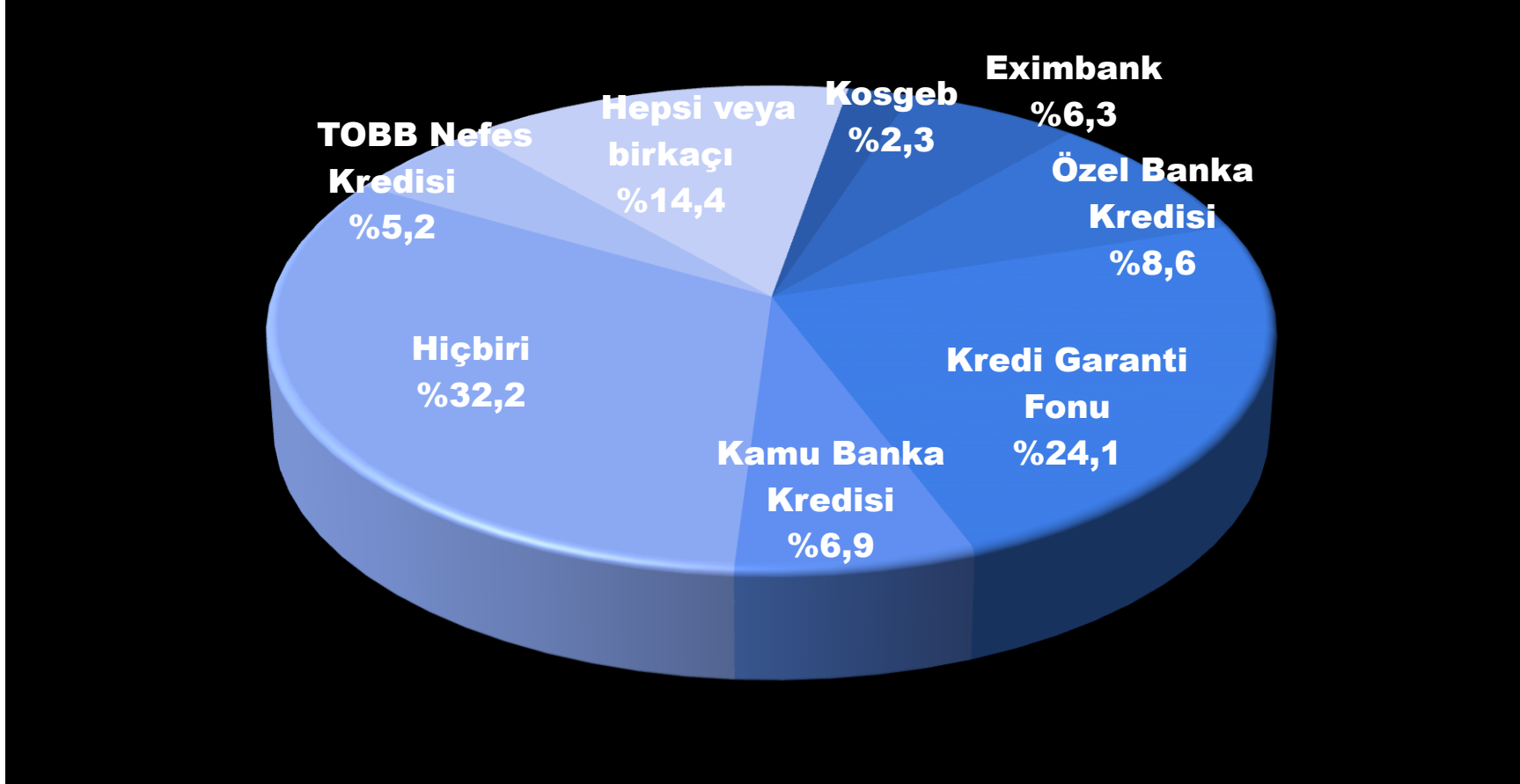
Nisan döneminde yapmış olduğumuz ankette, kısa çalışmadan yararlanan üyelerimizin oranı %33 iken, 6 aylık dönem içinde oran %54'e yükselmiştir. Salgın sürecinin devam edeceğinin görülmesi ve kısa çalışma ödeneğine başvurma ile ilgili iyileştirmelerin yapılmış olması artışta etkili olmuştur.

YILIN İLK 6 AYINDA SÜREÇLERİN DİJİTALLEŞMESİ YÖNÜNDE BİR GİRİŞİMİNİZ/YATIRIMINIZ OLDU MU?

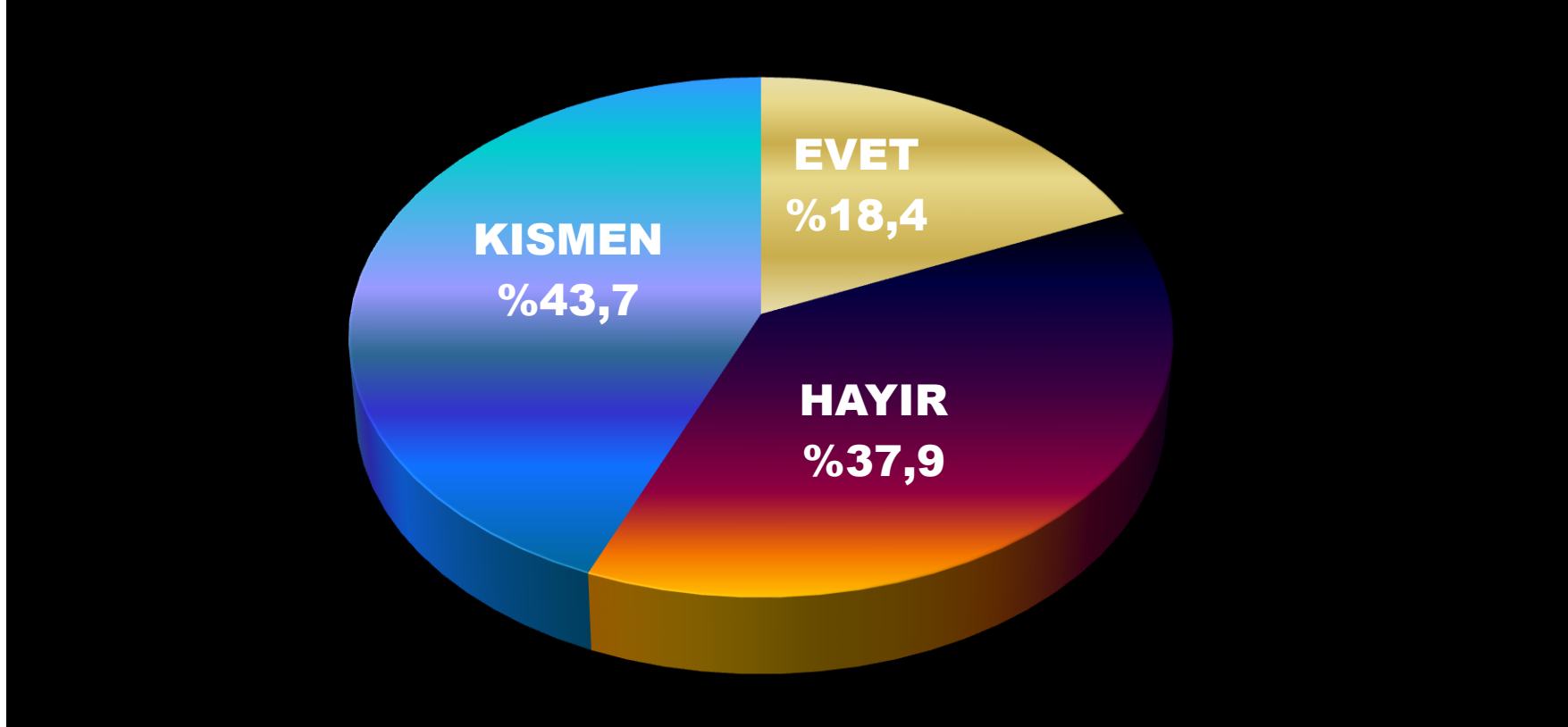
Tercih gibi görülen dijitalleşme, Covid-19 ile birlikte, zorunlu bir ihtiyaca dönüştü. Buna rağmen üyelerimizin sadece %24,7'sinin bu yönde bir adım attığını söylemesini veya ihtiyaç duymamasını, sürecin yaratmış olduğu farklı sıkıntılara odaklanmaktan veya finansman yetersizliklerinden ya da bekle gör stratejisini benimsemelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

HANGİ KREDİ TÜRÜNDEN FAYDALANDINIZ?

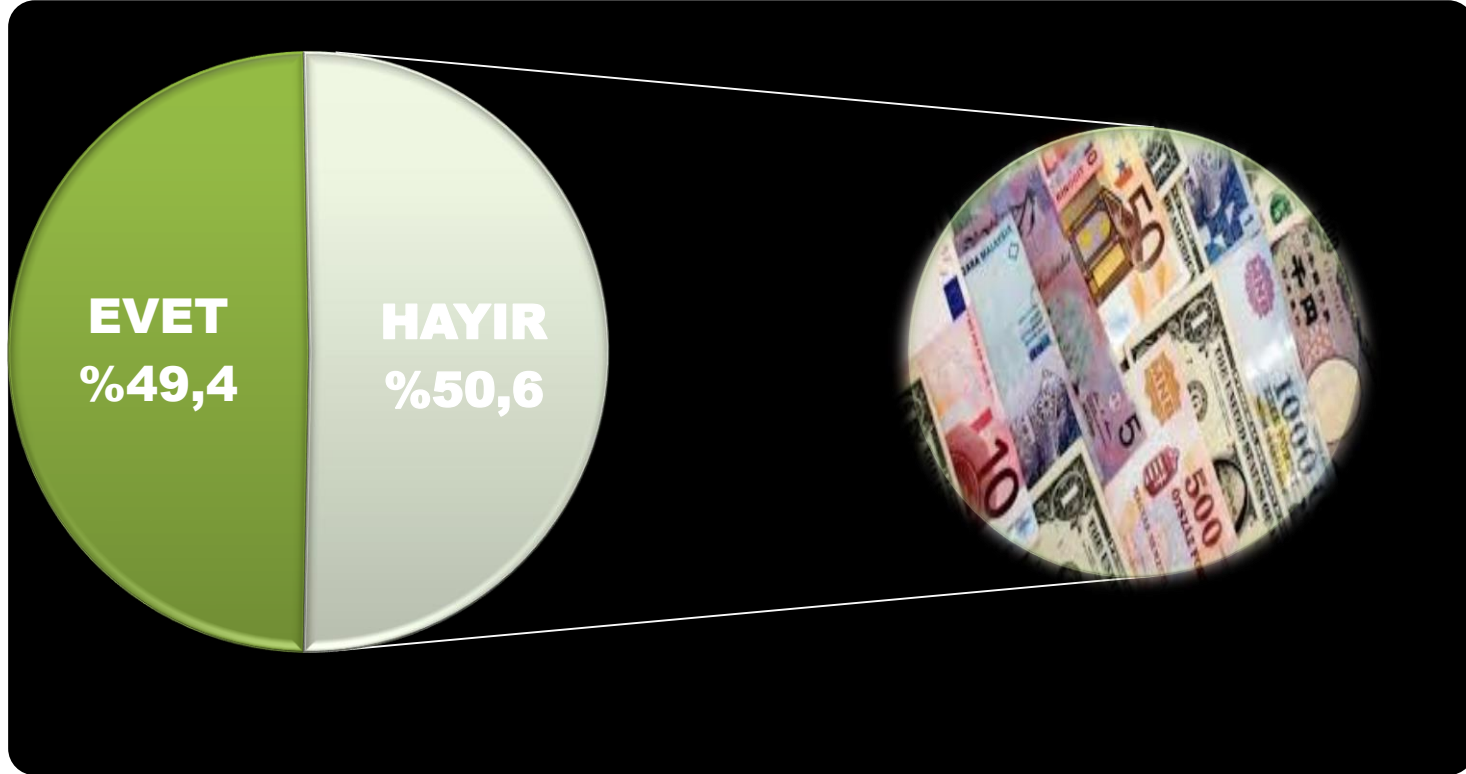
Üyelerimizin %32'si bu zorlu süreci hiçbir kredi kullanmadan atlatmaya çalışırken, %24'ü KGF'nin devreye aldığı kredi paketinden yararlanmıştı. Bunu %14,4 ile birden çok kredi kullananlar izlemiştir. Son dönemde devreye giren TOBB nefes kredisi kullananların oranı %5,2'dir. İhracatçılar için çok önemli olan Eximbank'tan kredi kullanımını ise %6,3'tür. Özel bankalarla sıkıntı yaşanmasına rağmen, üyelerimizin kredi tercihlerinde %8,6 ile özel bankaların ön sıralarda geldiğini görmekteyiz.

KAYIPLARINIZI TELAFİ EDECEK DÜZEYDE YENİ SİPARİŞ ALMAYA BAŞLADINIZ MI?

%80'lere varan siparişlerdeki azalma oranı karşısında, başlayan hareketlenmenin seviyesini ölçmek amacı ile sorduğumuz soruya; üyelerimizin sadece %18,4'ü yeni siparişlerinin telafi edici düzeyde olduğunu söylemiştir. %37,9'u hayır derken, %43.7'si kısmen yanıtını vermiştir. Kısmen cevabındaki yoğunlaşma, piyasaya dair umut veren düzeydedir.

DÖVİZ BORCUNUZ VAR MIDİR?

Ocak ayının başında yapmış olduğumuz Ekonomik Değerlendirme Anketi'nde döviz borcu olduğunu belirten üyelerimizin oranı %46 iken, 6 ay içinde oran %49,4'e yükselmiştir. Böylesine riskli bir dönemde bu borcun ödenebilir olması, firmalarımız açısından önemlidir. Bu veriler borçların ödenemediğini veya borç ihtiyacının artmaya devam ettiğini ortaya koymaktadır.

YILIN İLK 6 AYINDA İŞLERİNİZİN OLUMLU GELİŞMESİNİN ÖNÜNDEKİ EN ÖNCELİKLİ ENGEL HANGİSİ OLMUŞTUR?

	<u>OCAK</u>	<u>İLK 6 AY</u>
Yetersiz iç talep	%25.1	%30,5
Yetersiz dış talep	%10.8	%24,1
İşgücünün sağlığını koruma	-	%16,1
Nakit akışındaki bozulma	-	%12,6
Hammadde teminindeki sıkıntı	%1.8	%5,2
Tedarik ağındaki sıkıntılar	-	%4,0
Döviz kurlarındaki oynaklık	%25.1	%4,0
Finansman bulamama	%5.4	%2,3
Yüksek faiz	%11.4	%1,1

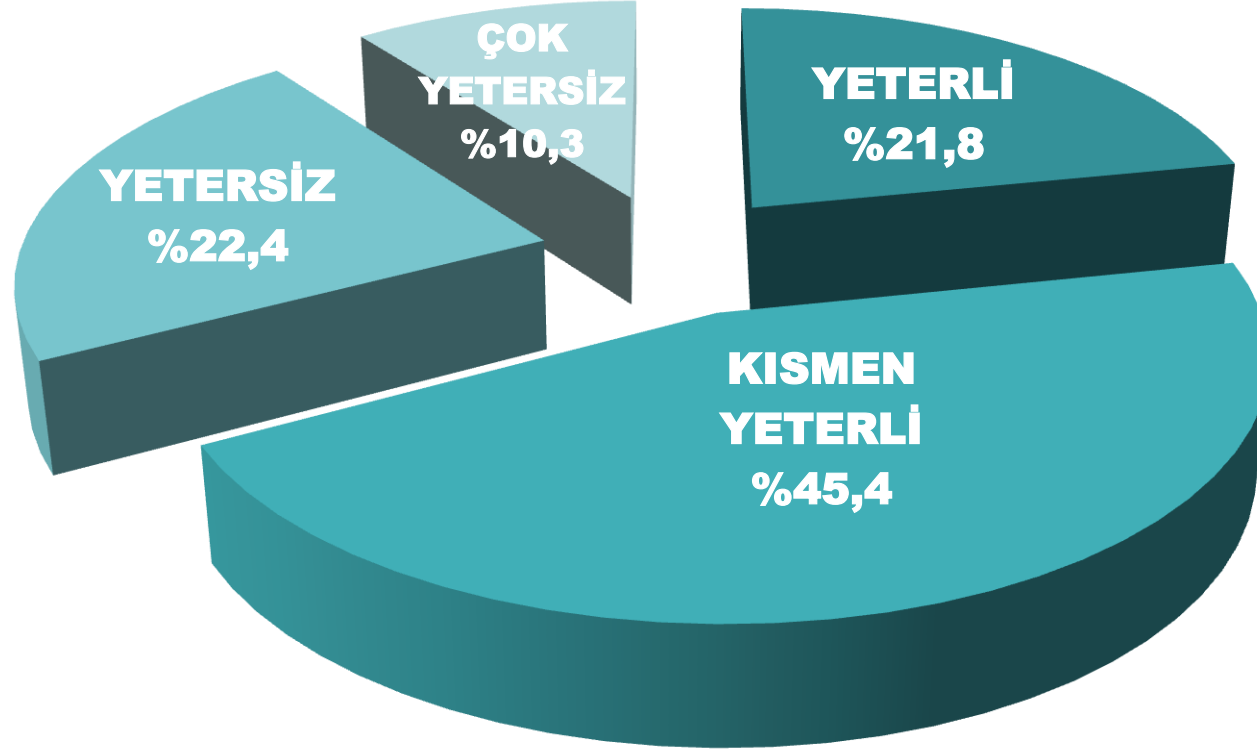
Gündem değiştiğinde, önceliklerin de değişmesi beklenen bir durum olmakla birlikte Ocak ayında yapmış olduğumuz anket sonucunda ilk sırada %25 ile yetersiz iç talebin olması, taleple ilgili sorunu bütünüyle salgına bağlamanın yanlış olduğunu da göstermektedir. Benzer şekilde daha düşük oranda da olsa Ocak ayında yetersiz dış talep de öncelikli konular arasında yer almıştı. Dolayısıyla, salgın ekonomide de sorunların olduğu bir döneme denk gelmiş, bu da maliyeti artırmıştır.

2020 YILI İKİNCİ YARISINDA EN ÖNCELİKLİ STRATEJİNİZ NE OLACAK?

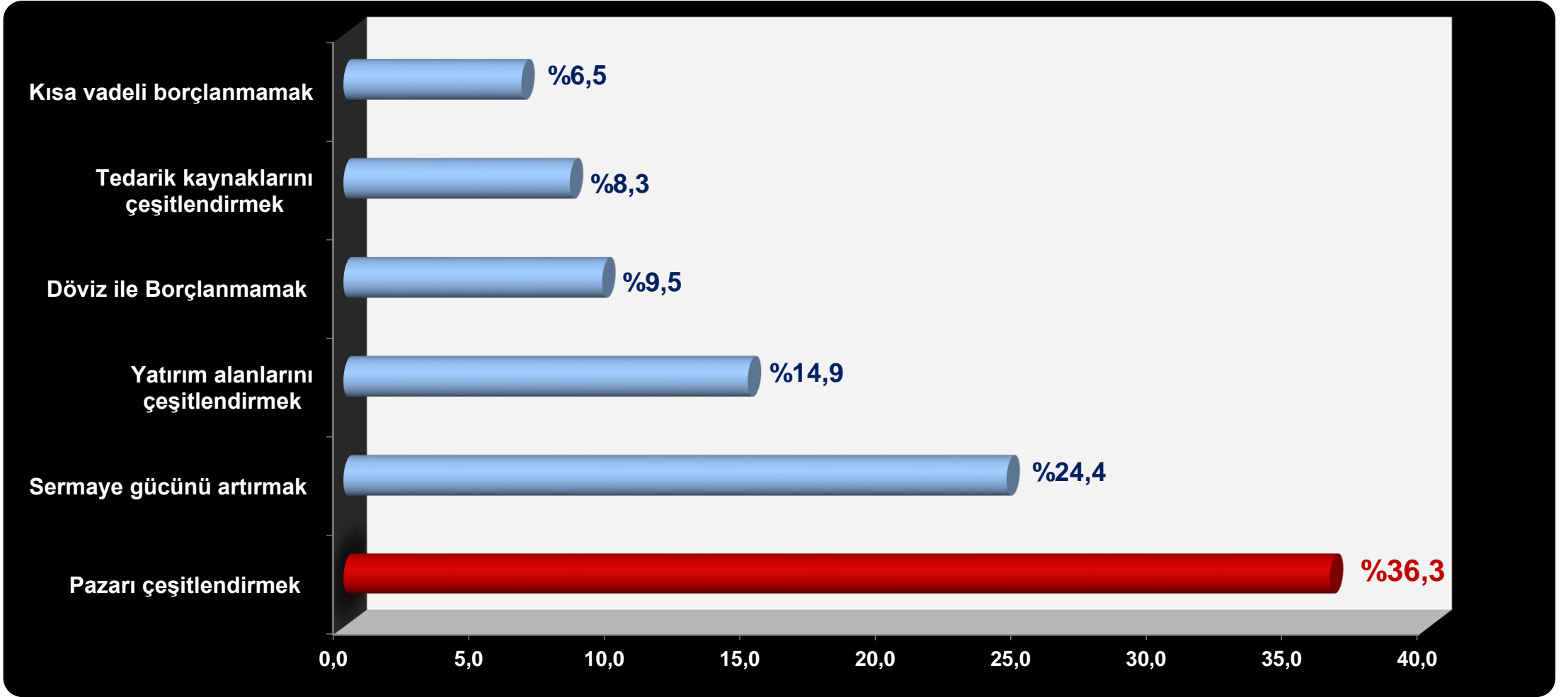
Üyelerin siparişlerde yaşadığı düşüş şoku, önümüzdeki süreçte stratejilerine yansımıştır. İç ve dış pazar satışlarını artırmak için üyelerin hareket geçmesi ve bunun için akılcıl stratejiler belirlemesi ekonominin canlanması açısından da önemlidir. Artan maliyetler karşısında maliyetleri düşürme, her kriz döneminin ilk stratejilerindedir. Bu veriler, makro ortamın iyileştirilmesinde devlete düşen önemli roller olduğunu da ortaya koymaktadır.

HÜKÜMETİN ALDIĞI ÖNLEMLERİ NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ?

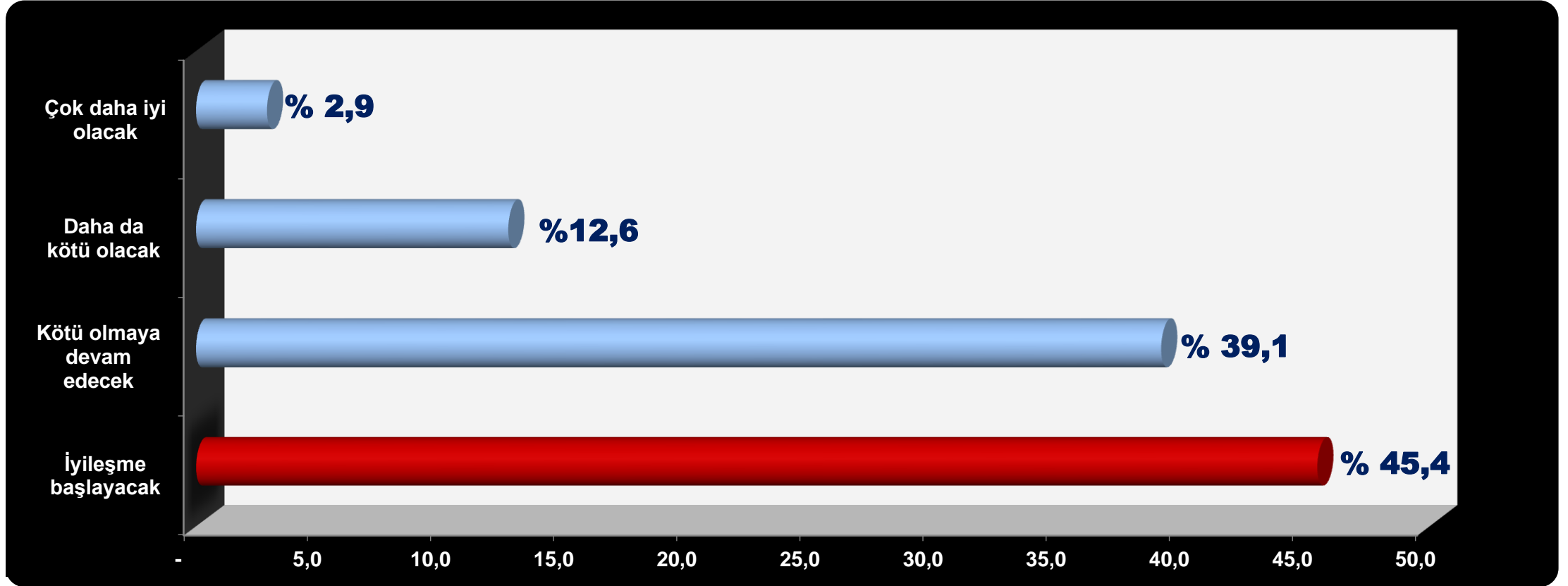
Hükümet tarafından alınan önlemler, üyelerimiz tarafından tam bir memnuniyet içerisinde karşılanmasa ve her 3 üyeden biri yetersiz bulmuş olsa da, üyelerin %45,4'ü için önlemler kısmen yeterli iken, %21,8'i için yeterli görülmüştür.

COVID-19 SÜRECİNDEN ÇIKARDIĞINIZ EN ÖNEMLİ (SEKTÖREL) DERS NEDİR?

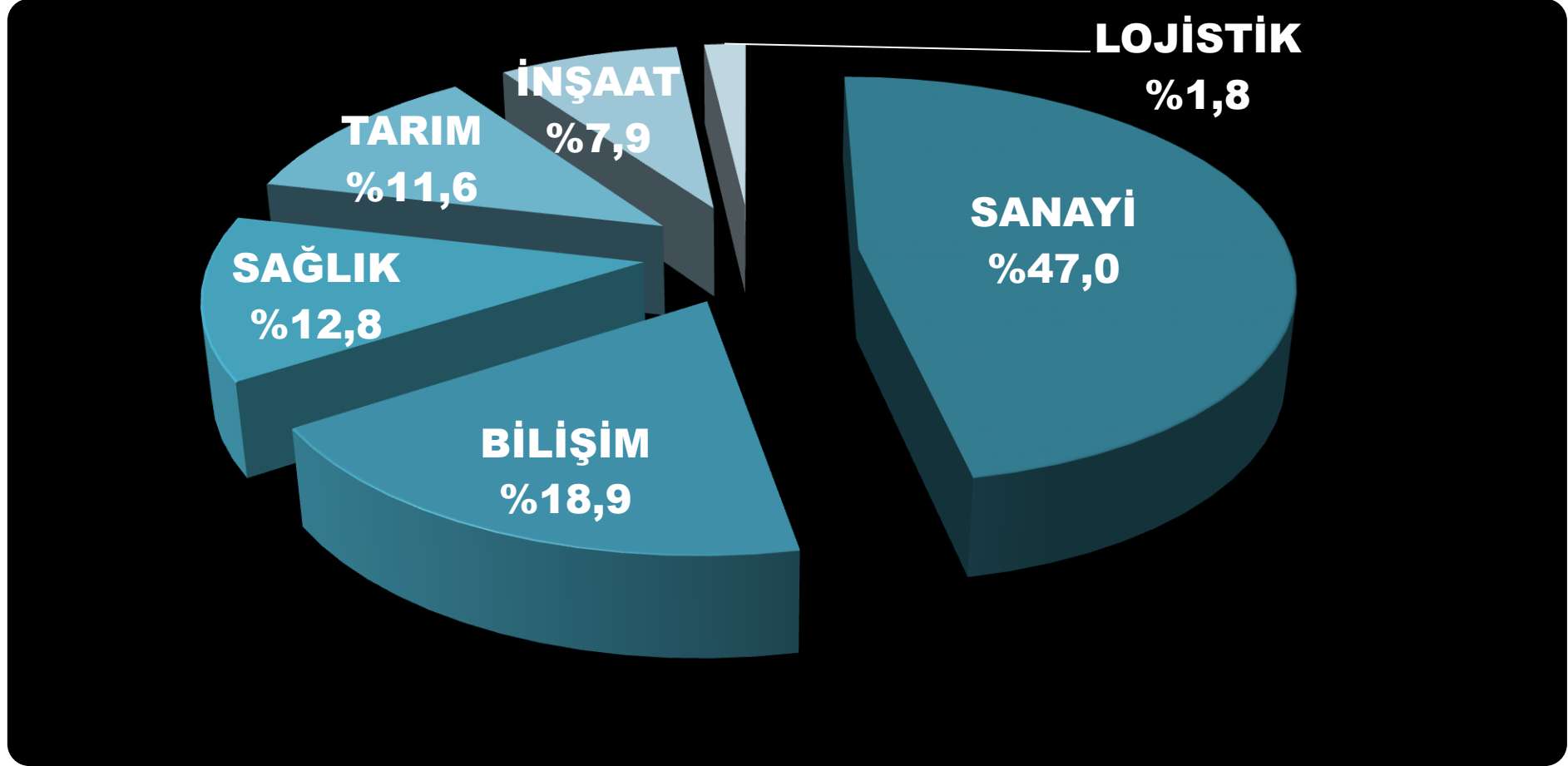
Covid-19 sürecinde alınan en önemli sektörel ders yine siparişlerdeki düşüşe bağlı olarak, pazar çeşitlendirme olarak öne çıkmıştır. Nakit akış dengesi bozulan üyelerimiz, bu süreçte sahip olduğu veya olmadığı özsermayenin önemini de bir kez daha görmüştür. Dijitalleşme ve üretim yapmamak ayrıca eklenmiştir.

2020 YILI İKİNCİ YARISINDA EKONOMİNİN KOŞULLARINA İLİŞKİN BEKLENTİLERİNİZ NEDİR?

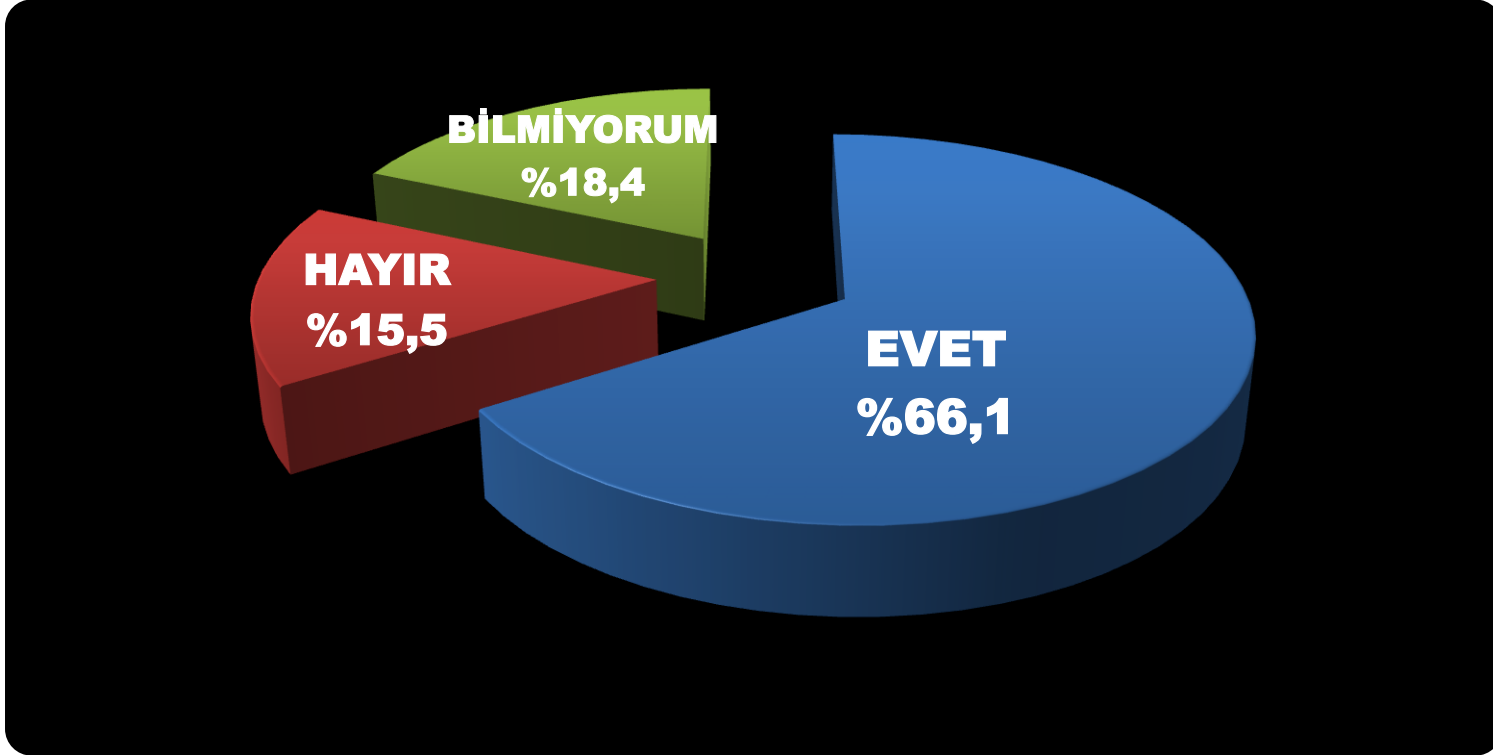
İkinci yarıya ilişkin beklentilerde, %51,7 ile kötümser tarafta bir yoğunlaşma olurken, iyileşme başlayacak diyenlerin %45,4 gibi yüksek olması üyelerin temkinli iyimserliğini ortaya koymaktadır.

YETERLİ İMKAN VE TEŞVİK OLSA HANGİ SEKTÖRE YATIRIM YAPARDINIZ?

Yaşanan tüm güçlüklerle rağmen, sanayici olmanın, üretmenin bir gönül işi olduğunu sanayicilerimiz bu cevapla çok net teyit etmiştir. İkinci sıraya bilişimi alarak, dünyanın gitmekte olduğu yönün de farkındalığı görülmektedir.

YENİDEN BAŞA DÖNSENİZ, YİNE SANAYİCİ OLUR MUYDUNUZ?

Bir önceki soruyu da teyit eden bu cevap, üyelerin üretime gönülden bağlılığını göstermesi açısından önemlidir. Gönülden yapılan her iş, amacına ulaşacaktır. O nedenle de, sanayiye verilen planlı destekler, katma değer olarak ülke ekonomisine mutlaka dönecektir.

HÜKÜMETTEN 3 BEKLENTİ

1

Üretime, ihracata, yatırıma özel somut uzun vadeli desteklerin hayata geçirilmesi, vergi indirimi, hibe vs. sağlanması, borçların yapılandırılması,

2

Kısmi çalışma ödeneğinin uzatılması, istihdam teşviklerinin artırılması

3

İstikrar, güven, hukuk, demokrasi konusunda hiçbir çekincenin yaratılmaması

EBSO'DAN 3 BEKLENTİ

1

İhtiyaç duyulan teşviklerin sağlanması için destek olunması

2

Üyelerin konularının takibi hususunda daha aktif olunması

3

Yurtdışı Pazar, sanal fuar gibi ihracatı artıracak çalışmalar yapması

ÖZET SONUÇ II

- Anket sorularına verilen cevaplardan özet sonuç; genel olarak **üyelerimizin yüzde 50 oranında iyimser ve kötümser şeklinde ikiye ayrıldığı yönündedir**. Kimi soruda bir adım iyimser, kimi soruda bir adım kötümserine yakın bir durum söz konusudur. Bu da, **atılacak doğru adımlar ve salgındaki gerileme ile yeniden ekonominin açılacağına dair önemli bir umuttur**. Bir başka deyişle sanayicilerimiz yeni/etkin önlemlerin alınmasını ve tünelin ucundaki olumlu ışığı görmeyi beklemektedir.
- Nisan ayında yaptığımız ankete göre oranlarda belli bir iyileşme gözlenirse dahi, söz konusu iyileşme henüz yeterli seviyede değildir. O nedenle, **üyeler temkinli iyimserlik hali içindedir**.
- Üyelerimizin sadece **%18'inin yeni siparişlerinin, kayıplarını telafi edici düzeyde olması piyasalardaki hareketlenmenin yavaş olacağını** göstermektedir.
- Özellikle **gıda ve kimya-kimyasal ürünler** sektörü diğer sektörlerle göre **daha iyi** bir 6 ay geçirmiştir.
- Yerli ve yabancı tüketicilerin talep değişimi, **emek-yoğun konfeksiyon sektörü için de oldukça zorlu** bir süreç yaratmaktadır.
- Üyelerin özellikle Hükümetten, teşvik talebinde bulunması, **mevcut desteklerin uzun vadede yeterli olmadığını** da göstermektedir.

ÖZET SONUÇ II

- 100 Büyük firma analizinde de somut çıktı olan **firmaların özsermaye yetersizliği, bu süreçte firmalarımız tarafından da çok net görülmüştür.** İleriye dönük olumlu bir farkındalıktır. Salgın sonrası güçlü özsermaye ve yeterli yedek akçe konusunun firmaların önemli bir gündem maddesi olacağı söylenebilir.
- Firmaların ısrarla belirttikleri; **dış pazara yönelmek, yeni pazarlar bulma ihtiyacı mevcut konjonktür dahilinde desteklenmesi,** iptal edilen fuarların telafi edilmesi önem taşımaktadır.
- Ülkemizin en önemli konularından birine dönüşen işsizlikte, daha vahim sonuçların yaşanmaması adına, **firmaların kısa çalışma ödeneğinde süre uzatımı talebi** dikkate alınmalıdır. Aksi halde, salgının getirdiği ilave işsizlik sosyal bir krizi besleyebilecektir.
- Ülkenin geleceğinin üretimde olması, **sanayicilerimizin de üretim şevkini hala içinde taşıması çok iyi değerlendirilmeli** bu şevk ve motivasyon söndürülmemeli, gelecek Türkiye'si için desteklerle teşvik edilmelidir.

ÖNERİLER/BEKLENTİLER

- Covit-19 salgınına hiçbir ülkenin, hiçbir sektörün, **hiçbir firmanın ve hiçbir tüketicin hazır olmadığı görülmüştür**. Ancak yaşanan süreç insan-doğa-üretim arasındaki etkileşim ve dengelerin yeniden kurulmaması halinde benzer süreçlerle yeniden karşılaşmanın olası olduğunu ortaya koymaktadır.
- Bu nedenle, gerek toplumsal gerekse üretim boyutunda önemli ve değerliler ile **öncelikler her düzeyde** (birey, firma, devlet) **yeniden tanımlanmak durumundadır**.
- Salgın ve sonrasında en önemli konuları daha da artan/artacak dijitalleşme ve işsizlik olacak gibi görünmektedir. **Firmaların dijitalleşme, devletin ise işsizlik boyutunda özel/yeni/farklı önlemleri uygulamaya geçirmesi gerekecektir**.
- **Salgın süreci Türkiye'nin döviz ihtiyacını daha da belirginleştirmiş**, turizmdeki büyük daralma ve dış doğrudan ve spekülâtif yatırım girişindeki gerileme nedeniyle mal ihracatı en önemli döviz kaynağı haline gelmiştir. Bu nedenle ihracat artışının desteklenmesi ve salgın sürecinin önemini pekiştirdiği **«yakından tedarik» anlayışı gereği komşularla ticaretin/ihracatın artırılması** konusuna özel önem verilmesi, komşu ülkeler bazında strateji geliştirilmesi uygun olacaktır.
- Bu süreçte **sanayicilere; ucuz enerji, düşük faizli kredi sağlanması, reel kurlarda** (nominal değil) istikrarının sağlanması yanında istihdam desteklerinin devam ettirilmesi önem taşımaktadır.
- **2021-23 yıllarını kapsayan Yeni Ekonomik Program Ağustos ayı içinde açıklanmalı**, bu program içinde Eylül-Aralık 2020 dönemine ilişkin politikalar da yer almalıdır.
- Türkiye'nin ekonomik olduğu kadar sosyal ve siyasette de iyileşmenin olması; **piyasa ekonomisinden sapılmaması, demokrasi ve hukuk standartlarının güçlendirilmesi, siyaset dilinin yumuşatılarak birliğimizin güçlendirilmesi** de bu süreçte önem taşımaktadır.
- Bunlar gerçekleştirildiğinde salgın süreci sonrası hızlı bir gelişme başlayacağına inanıyoruz.

Teşekkürler
@EYorgancilar
@ebsoorgtr